

Številka: 6.1-4/01-1-BU
Datum: 31.1.2001

Ustavno sodišče Republike Slovenije
Beethovnova 10
1000 Ljubljana

ZAHTEVA ZA OCENO USTAVNOSTI IN ZAKONITOSTI
podzakonskega predpisa

Varuh človekovih pravic na podlagi šeste alineje prvega odstavka 23. člena Zakona o ustavnem sodišču vloga

zahtevo za oceno ustavnosti in zakonitosti

113. člena Pravilnika o policijskih pooblastilih (Uradni list RS, št. 51/2000 - v nadaljevanju: pravilnik).

Državi je prepovedano vse, kar ji ni izrecno dovoljeno. Prepovedan je vsak poseg njenih represivnih organov v človekove pravice in temeljne svoboščine, razen tistih, ki so izrecno dovoljeni. Pravice in svoboščine posameznika se lahko zaradi varstva pravic drugih omejijo. Določanje načina omejevanja pravic in svoboščin je ob upoštevanju v ustavi postavljenih kriterijev, prepuščeno zakonodajalcu.

Tudi policisti lahko pravice in svoboščine omejijo le v primerih, določenih z ustavo in zakoni. Zato so policijska pooblastila lahko urejena le z zakonom, ureditev posega v pravice in svoboščine pa mora biti urejena določno in nedvoumno (*lex certa*). Ustavno varovane integritete posameznika ni mogoče žrtvovati za doseg policijske učinkovitosti. Ozkost razlage zakona je zato nujnost. V konfliktu z vsemogočno državo in njeno policijo je črka zakona edino pravno varstvo posameznika.

Zakon o policiji (Uradni list RS, št. 49/98, v nadaljevanju: ZPol) v 51. členu določa, da lahko policisti uporabijo prisilna sredstva, **če drugače ne morejo obvladati upiranja** osebe, ki ne izpolnjuje zakonitih ukazov ali moti javni red, osebe, ki jo je treba prijeti, privedi ali ji odvzeti prostost, če je potrebno vzpostaviti javni red, ki je huje ali množično kršen, in v primerih, **ko morajo odvrniti napad** na osebe ali objekte, ki jih varujejo ali napad nase. V 50. členu ZPol med prisilnimi sredstvi našteva tudi sredstva za vklepanje in vezanje. Z izjemo strelnega orožja po 52. členu, ZPol enotno določa primere, v katerih smejo policisti pri opravljanju nalog uporabljati prisilna sredstva.

Drugače kot ZPol pa pravilnik v 113. členu določa, da sme policist sredstva za vklepanje in vezanje uporabiti, **če obstaja sum, da se bo oseba upirala** ali samopoškodovala oziroma **če obstaja sum, da bo oseba izvedla napad** ali pobegnila. S to določbo pravilnik presega določanje načina izvajanja policijskega pooblastila ter posega v zakonsko materijo z določanjem primerov dopustnega omejevanja pravic in svoboščin. Pravilnik se pri tem zadovolji zgolj z obstojem suma upiranja ali napada kot podlage za uporabo sredstev za vklepanje in vezanje.

Pravilnik (enako tudi ZPol) ne vsebuje izrecne opredelitve pojma "obstoj suma". Obstoj suma lahko pomeni le **verjetnost**, ki mora sicer temeljiti na določenih dejstvih, na konkretnih okoliščinah, da se bo oseba upirala ali izvedla napad. Ne more pa takšna opredelitev imeti enake ali strožje vsebine kot ureditev po 51. členu ZPol. Zakonska določba ne govori o stopnji in vrsti suma, da se bo oseba upirala ali izvedla napad.

V ZPol uporabljena besedna zveza "če drugače ne morejo obvladati upiranja osebe" kaže že na sam obstoj upiranja, ki ga je treba obvladati (to je: odločujoče vplivati na njegovo pojavitev, potek in stopnjo). Z drugo besedno zvezo, uporabljeno v zakonski določbi, "ko morajo odvrniti napad", pa je moč razumeti primer, v katerem se je napad že začel ali neposredno resno grozi, da ga je treba odvrniti (to je: povzročiti, da kdo ne naredi, kar namerava ali, da česa več ne dela). ZPol dovoljuje uporabo sredstev za vklepanje in vezanje le pri obvladovanju upiranja osebe ter pri odvrčanju napada. Ob ne dovolj določni in nedvoumni zakonski določbi, pa pride v poštev samo zožujoče (restriktivno) tolmačenje policijskega pooblastila, ki lahko **le zoži možni jezikovni pomen** prvega odstavka 51. člena ZPol.

Kriterij, ki ga določa pravilnik za uporabo sredstev za vklepanje in vezanje, je torej manj strog od zakonskega, saj dovoljuje uporabo te vrste prisilnega sredstva že v primeru obstoja suma, da se bo oseba upirala ali izvedla napad. ZPol pa zahteva upiranje, ki ga policisti drugače ne morejo obvladati, ali pa dejanski stan, ko morajo odvrniti napad.

Pravilnik v 113. členu po oceni vlagatelja zahteva posega na področje zakona, hkrati pa je v neskladju z 51. členom ZPol. Podzakonski predpisi morajo biti v skladu z ustavo in zakoni. Ker pravilnik ni v skladu z zakonom, je tudi v neskladju z ustavo.

Varuh človekovih pravic

p r e d l a g a,

da ustavno sodišče oceni ustavnost in zakonitost 113. člena pravilnika in ga razveljavi.

* * *

Varuh človekovih pravic vlaga zahtevo za presojo ustavnosti in zakonitosti v zvezi z več posamičnimi zadevami, ki jih obravnava (na primer 6.1-35/00, 6.1-17/00 in 0.5-72/00). V obravnavanih zadevah se policija pri uporabi sredstev za vklepanje in vezanje sklicuje na 113. člen pravilnika.

Na neskladje med zakonom in podzakonskim predpisom smo opozorili ministrstvo za notranje zadeve. Generalna policijska uprava nam je sporočila, da so izdajatelja (ministra za notranje zadeve) zaprosili za razlago in ga opozorili na nejasnost. Številne pobude kažejo, da v praksi prihaja do uporabe sredstev za vklepanje in vezanje zgolj ob oceni obstoja suma, da se bo oseba upirala ali izvedla napad.

Aleš Butala
namestnik, ki nadomešča
varuha človekovih pravic